

еоефілми дають можливість студентам дізнатися про обсяг використання базових знань з фізіології в практичній діяльності лікаря. Важливим є те, що відеоматеріали мають бути максимально наближеними до умов сучасної медицини, інноваційними, чітко відповідати програмі та містити в собі науковий компонент, адже головним заданням СРС є допомога у формуванні клінічного мислення студента і прагнення самоосвіти.

До СРС також належить участь у роботі студентських наукових гуртків. На нашій кафедрі активно працює науковий гурток, що дає змогу студентам поглибити свої знання з різних розділів фізіології, сприяє виникненню їхньої подальшої зацікавленості в науковій діяльності. Далі ці студенти успішно беруть участь у наукових конференціях, конкурсах, олімпіадах.

Отже, самостійна робота студентів не тільки сприяє формуванню професійної компетентності майбутнього лікаря, а й забезпечує розвиток відповідальності, навичок самоорганізації та самоконтролю. Застосування інноваційних технологій навчання має позитивний вплив на зацікавленість у вивченні фізіології, розвиток творчих здібностей студентів.

Список використаної літератури

1. Куровська В. О. Напрямки удосконалення викладання фізіології / В. О. Куровська // Медична освіта. – 2013. – № 1. – С. 45-47.
2. Лучко І. М. Самостійна робота студентів при вивченні дисципліни «Фізіологія» в умовах кредитно-модульної системи навчання / І. М. Лучко, І. В. Ємельяненко, Н. М. Воронич-Семченко // Медична освіта. – 2011. – № 4. – С. 60-62.
3. Тучак О. І. Методи підвищення ефективності викладання фізіології студентам медичних вузів / О. І. Тучак // Вісник проблем біології і медицини. – 2015. – Вип. 2, т. 4 (121). – С. 53-55.
4. Richardson D. Is virtual reality a useful tool in the teaching of physiology? / D. Richardson // Advances in physiology education. – 2011. – Vol. 35, № 2. – P. 117-119.
5. Rohovyy Y. Y. Essential pathophysiology for medical students / Y. Y. Rohovyy, L. O. Filipova, V. A. Doroshko // Навчально-методичний посібник. – Chernivtsi : Misto, 2011. – 296 p.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Міщенко І.В., Коковська О.В., Павленко Г.П., Сухомлин Т.А., Юдіна К.Є.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Проаналізовано сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів у вищій школі. Авторами визначено основні умови активізації навчальної діяльності студентів та окреслено шляхи підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: активізація навчання, вища школа, професійна підготовка, самостійна робота студентів.

Сучасна вища освіта вимагає інноваційних підходів до організації самостійної роботи студентів (СРС). Це зумовлено інформатизацією суспільства в цілому, а також вимогами до навчально-виховного процесу у вищій школі, пов'язаними з інтеграцією України до європейського освітнього простору. Сучасному суспільству необхідні фахівці, здатні оперативно приймати нестандартні рішення, діяти творчо, самостійно. Як відомо, самостійність є істотною якістю людини як особистості та суб'єкта діяльності. Тому згідно з одним з основних принципів, на яких побудований навчальний процес, ніякі знання, не підкріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням людини [1]. Життям доведено, що тільки ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні.

Проблема самостійності мислення і діяльності людини прямо пов'язана зі зміною парадигми сучасної освіти. Справа в тому, що за останні десятиліття в системі освіти виникло серйозне протиріччя – між стрімкими темпами росту знань у сучасному світі та обмеженими можливостями їх засвоєння в період навчання. Це протиріччя змушує переходити від традиційної моделі "освіти на все життя" до нової моделі "безперервної освіти", тобто освіти протягом усього життя. Відповідно, вищі навчальні заклади у світлі нової освітньої парадигми мусять у першу чергу формувати в студентів уміння вчитися, потребу в самоосвіті, самовдосконаленні. Мета нової моделі навчання – не стільки підвищення якості викладання, скільки підвищення якості навчання [3].

Широка інтерпретація поняття «самостійна робота» включає сукупність усієї самостійної діяльності студента в аудиторії та поза її межами, в контакт з викладачем або без нього. У структурі навчального навантаження студента самостійна робота розглядається як один із основних компонентів навчальної діяльності і займає значну частину його навчального навантаження [1].

У процесі викладання навчального матеріалу засвоюється 15 відсотків інформації, що сприймається на слух, 65 відсотків – слух і зір. Якщо навчальний матеріал опрацьовується власноруч, самостійно (індивідуально) виконується завдання від його постановки до аналізу отриманих результатів, то засвоюється не менше 90 відсотків інформації.

Саме тому вища школа поступово, але неухильно переходить від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування в студентів навичок самостійної творчої роботи. Самостійна робота студентів (СРС), підходи до якої потребують докорінних змін, на сучасному етапі має стати основою вищої освіти, важливою частиною процесу підготовки фахівців [2; 3].

Як складне педагогічне явище, самостійна робота – це особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, умінь, навичок, що здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації усіх видів навчальних занять.

СРС класифікують за різними критеріями. З огляду на місце і час проведення, характер керівництва нею з боку викладача і спосіб здійснення контролю за її результатами виділяють:

- а) самостійну роботу студентів на аудиторних заняттях;

- б) позааудиторну самостійну роботу;
- в) самостійну роботу студентів під контролем викладача (індивідуальні заняття з викладачем).

За рівнем обов'язковості виокремлюють:

а) обов'язкову, що передбачена навчальними планами і робочими програмами – виконання традиційних домашніх завдань, написання та захист курсових і дипломних робіт, а також ті види завдань, які студенти самостійно виконують під час ознайомлювальної, навчальної, виробничої і переддипломної практик;

б) бажану – наукова й дослідницька робота студентів, що полягає в самостійному проведенні досліджень, збиранні наукової інформації, її аналізі; до цієї ж категорії належать аудиторні потокові та групові заняття, участь у роботі наукового студентського товариства (гуртки, конференції, підготовка доповідей, тез, статей);

в) добровільну – робота в позааудиторний час, участь у міжфакультетських, міжвишівських, всеукраїнських олімпіадах, конкурсах, вікторинах.

СРС над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної навчальної дисципліни можна виконувати в бібліотеці, навчальних кабінетах і лабораторіях, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах.

СРС має бути забезпечена всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними і методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, інтерактивними навчально-методичними комплексами дисциплін, електронно-обчислювальною технікою тощо.

Аби вивчення певної теми було ефективним, у студента має виникнути внутрішня потреба в знаннях, уміннях і навичках, а також потяг активно діяти задля їх здобуття. Високий ступінь мотивації студента спричиняє формування мети і його навчання стає активним, незалежним від викладача, переходить у самостійну цілеспрямовану діяльність. Таким чином, мотивація навчання – це сукупність усіх процесів, методів, засобів спонукання студента до навчальної діяльності [2; 3].

Мета СРС двоєдина: формування самостійності як риси особистості та засвоєння знань, умінь, навичок.

Ефективність цих видів СРС, на наш погляд, може бути забезпечена тільки шляхом взаємодії багатьох чинників, серед яких підкреслимо такі:

- наявність сучасної матеріально-технічної та інформаційної бази;
- повне методичне забезпечення дисципліни, що вивчається;
- індивідуалізація і варіативність СРС;
- раціональний розподіл часу між різними видами СРС у ході вивчення відповідної навчальної дисципліни;
- постійний контроль викладача за якістю СРС, що доповнюється самоконтролем студентів;
- творчість і майстерність викладача;
- вироблення навчальними відділами вищих навчальних закладів відповідних нормативів часу для планування й обліку всіх форм СРС, на основі яких має формуватися навчальне навантаження викладача.

Для організації самостійної роботи у вивченні фізіології велике значення для студента має навчально-методичний пакет, розроблений викладачами кафедри фізіології ВДНЗУ «УМСА». З метою допомоги студентам у оволодінні знаннями самостійно над конкретною темою навчальної дисципліни викладачами підготовлені методичні рекомендації, основними складовими яких є:

- тема;
- план;
- література;
- перелік знань і вмінь, які мають засвоїти студенти після опрацювання теми;
- конкретні завдання студентів з кожного питання з методичними порадами щодо їх виконання;
- перелік контрольних питань для самоперевірки [2].

Більшість сучасних викладачів мають електронний навчально-методичний комплекс, який допомагає студенту якісніше засвоїти матеріал, вивільняє час для аналізу результатів, розв'язує проблему недостатнього забезпечення студентів друкованою навчальною літературою у зв'язку з браком коштів.

Ефективній організації СРС значною мірою сприяє використання Інтернету як джерела інформації, засобу, що підвищує мотивацію у вивченні дисциплін, забезпечує індивідуалізацію, інтерактивність навчання, моделювання особливого навчального середовища і, врешті-решт, підвищує якість навчання. Користуючись послугами мережі Інтернет, студент вчиться вибирати з великої кількості інформаційних джерел потрібну інформацію, аналізувати і систематизувати її [3].

Слід зауважити, що використання електронних засобів залежить головним чином від технічних навичок, ресурсів та уяви як викладача, так і студентів. На нашу думку, і викладачі, і студенти мають уміти:

- використовувати кілька засобів доповнення інформації під час заняття у вигляді графіків, таблиць, звукових і графічних образів;
- готувати і розміщувати матеріали на Веб-сторінках, рецензувати матеріали авторів, наявні в Інтернеті;
- влаштовувати виставки інтернет-матеріалів: беручи за основу музейну і бібліотечну форми виставок, студенти можуть виставляти матеріали на певну тему як у ВНЗ, так і за його межами;
- користуватися електронним архівом.

Найпоширенішою комунікаційною технологією і відповідним сервісом у комп'ютерних мережах є технологія пересилки й обробки інформаційних повідомлень, що забезпечує оперативний зв'язок між студентами.

Основні можливості використання електронної пошти в навчальному процесі такі:

- розсилка навчально-методичних матеріалів студентам;
- організація консультацій;
- взаємонавчання під час обміну інформацією між студентами;
- проведення дистанційних консультацій у режимі on-line;
- видача індивідуальних завдань, контрольних робіт і отримання звітів про їх виконання [2; 3].

Така робота особливо ефективна під час вимушених перерв у навчанні.

Застосування сучасних інформаційних технологій у процесі організації самостійної роботи має низку переваг:

- навчальний матеріал подано на сучасному рівні;
- можливість вибору студентом індивідуального режиму роботи;
- використання можливостей перенесення навчального матеріалу на електронні носії;
- варіативність завдань з особистісно-зорієнтованим урахуванням можливостей і здібностей студентів;
- підвищення професійної мотивації студентів;
- можливість об'єктивного електронного контролю за станом засвоєння студентом необхідного навчального матеріалу.

Самостійна робота як вид навчальної діяльності матиме ефективність, якщо є чітка організація з боку навчального закладу, викладача, якщо така робота систематична, а не епізодична, коли здійснюється постійний педагогічний контроль за роботою студента.

Отже, самостійна робота студентів сприяє формуванню самостійності, ініціативності, дисциплінованості, точності, почуття відповідальності, необхідних майбутньому фахівцю у навчанні та в майбутній професійній діяльності. Реалізація цього принципу відбувається за умов повної поваги, довіри і вимогливості до студентів, застосування нестандартних форм і методів навчання, активного залучення студентів до пошукової роботи і ділового співробітництва. Педагогічно доцільно організована самостійна робота спонукає студентів отримувати навчальну інформацію з різноманітних джерел (від підручника – до Internet), формує в них навички самостійного планування й організації власного навчального процесу, що забезпечує перехід до неперервної освіти (самоосвіти) після завершення навчання у вищому навчальному закладі, дає змогу максимально використати сильні якості особистості завдяки самостійному вибору часу і способів роботи, джерел інформації.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про вищу освіту». – К., 2014. – 54 с.
2. Кульга Н. К. Використання інноваційних технологій навчання – запорука успіху якісної підготовки фахівців / Н. К. Кульга // Проблеми освіти. – 2000. – Вип. 22. – С. 75-84.
3. Літвінчук С. Б. Сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів у вищій школі / С. Б. Літвінчук // Наукові праці. – 2012. – Вип. 146, т. 158. – С. 65-69.

МУЛЬТИМЕДІЙНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК МЕТОД САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Могильник А.І., Лелюк Я.О.

ВДНЗ України "Українська медична стоматологічна академія"

Самостійна робота студентів - одна з найважливіших ланок сучасної освіти у вищому навчальному закладі, оскільки під час цього виду роботи студенти навчаються найголовнішому – самостійному пошуку і засвоєнню необхідних знань. Розвиток комп'ютерних технологій дає змогу урізноманітнити методи самостійної роботи. Одним із найпродуктивніших методів стало використання мультимедіа.

Ключові слова: мультимедіа, мультимедійна презентація, самостійна робота, навчальний процес.

У XXI столітті разом із розвитком новітніх технологій змінюються і методи викладання. Нудне, одноманітне говоріння замінюють наукові фільми, мультимедійні презентації. Ми детальніше зупинимося на ролі мультимедійних презентацій у процесі навчання.

Поняття "мультимедіа" означає представлення об'єктів і процесів не традиційним текстовим описом, а за допомогою фото, відео, графіків, анімації, звуку, тобто у всіх відомих сьогодні формах [3]. Використання мультимедійних презентацій у освітньому процесі багатогранне. Наприклад, при вивченні нового матеріалу, закріпленні вивченої теми, перевірки і поглиблення знань, при самостійному вивченні матеріалу та як засіб емоційного розвантаження [2].

Важливо зазначити, що мультимедійні технології використовуються з різною метою: вдосконалення системи управління навчанням на різних етапах заняття; посилення мотивації навчання; поліпшення якості навчання і виховання, що підвищить інформаційну культуру студентів; підвищення рівня підготовки студентів у галузі сучасних інформаційних технологій.

У навчальному процесі особливий акцент слід зосередити на самостійній роботі студентів (СРС) із пошуку, усвідомлення і переробки нових знань. Важливу роль у СРС відіграє викладач: виступає як організатор процесу навчання, керівник самостійної діяльності, який надає студентам потрібні вказівки.

Самостійну роботу можна визначити як вид навчальної діяльності, що виконується студентами без безпосереднього контакту з викладачем або керований опосередковано через спеціальні навчальні матеріали. Самостійна робота стала невід'ємною обов'язковою ланкою процесу навчання, що передбачає насамперед індивідуальну роботу студентів відповідно до установки викладача, підручника або програми навчання. У сучасній дидактиці СРС розглядається, з одного боку, як вид навчальної роботи, який здійснюється без безпосереднього втручання, але під керівництвом викладача, а з іншого – як засіб залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності, формування в них методів організації такої діяльності. Ефект від СРС можна отримати тільки тоді, коли її організують і реалізують у навчально-виховному процесі як цілісну систему, що пронизує всі етапи навчання студентів у виші.

СРС під керівництвом викладача відбувається у формі ділової взаємодії: студент отримує безпосередні вказівки, рекомендації викладача про організацію самостійної діяльності, а викладач виконує функцію управління через облік, контроль і корекцію помилкових дій. Спираючись на сучасну дидактику, викладач має встановити необхідний тип СРС і визначити ступінь її включення у вивчення своєї дисципліни.